

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר יששכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לפרשת יתרו תש"פ | מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה במושב

מי זה בא?

יתרו חותן משה מגיע אל העם החונה במדבר וישמע יתרו חותן משה את כל אשר עשה ה' למשה ולישראל עמו... ויבא יתרו אל המדבר... לשם מה הוא בא? האם כדי לשמוע את החדשות ממקור ראשון? חכמינו מלמדים כי יתרו בא להתגייר ולהצטרף לעם היהודי בעקבות הדברים ששמע. ועל כך הם אומרים כמובא ברש"י 'מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק!' להלן ננסה להסביר את המשמעות המיוחדת של שני האירועים הללו דוקא בדרכו של יתרו וגם לגבינו.

בטרם נכנס לעניין ננסה להבין. בדרך כלל לא מצרפים גרים כאשר עם ישראל נמצא בגדולתו ויש חשש שהם באו למטרה של 'סל קליטה' שמן או לשם הצטרפות אל ההצלחה. אדרבה תמיד מספרים לגר את התלאות הצפויות למי שמצטרף לעם היהודי למוד הסבל.

כמובן ש'פרוטקציה' איננה רלבנטית אצל משה איש האמת, 'ואיחוד משפחות' אינו מהוה עילה לקבלת גיור בבית דין צדק. אלא שיתרו כבר בתהליכי ביקוש האמת שנים רבות והוא מוכן מאז ומקדם לשלם עבורה מחיר יקר. כבר כשמשה בורח למדין הוא פוגש את בנות יתרו רועות את הצאן וההסבר לכך הוא בעובדה שהוא ומשפחתו היו בבידוד חברתי עקב כך שהוא נטש את עבודת האלילים ועזב את הכמורה בה כיהן. לאור זאת ניתן לוודא את כנות כוונתו.

מה קרה עכשיו?

ובכן, יתרו נמצא בחיפוש האמת כבר עשרות רבות של שנים... הוא כבר יודע מה לא, והוא כבר מכיר דמות רוחנית כמו משה - שבוודאי ניהל איתו שיחות פילוסופיות מעמיקות. כל זה לא הספיק לצעד האחרון והמכריע - ואם כן השאלה מקבלת משמעות כפולה ומכופלת 'מה שמועה שמע ובא?' מה קרה עכשיו? מה הם הדברים שזעזעו את רוחו במידה כזו שהגיע רגע ההכרעה... זהו עומק שאלת חכמינו 'מה שמועה שמע ובא' ואנו מבקשים לרדת לעומקה של התשובה - ולהבין את הטמון בה.

אכן קריעת ים סוף נחשבת לשלב מכריע באמונה עוד יותר מאשר עשר המכות והיציאה עצמה. זהו פסוק מפורש אותו אנו אומרים כל יום לפני שירת הים 'וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויאמינו בה' ובמשה עבדו... אז ישיר משה...'

מה הביא את שיא האמונה מה התחדש עכשיו אחרי שכבר נראה כוחו של בורא עולם כשולט ומנווט את הטבע?

נראה להציע את ההסבר דלהלן, כפי שכותב הרמב"ן אחד מיסודות האמונה אותם מלמדת יציאת מצרים היא ההכרה בהשגחה פרטית. לא רק שהקב"ה שולט בטבע ולא רק שהוא מתערב בטבע על פי

מעשי בני האדם, יתירה מזאת: הוא משגיח על מעשי בני האדם באופן פרטי ולא רק באופן כללי ונותן שכר ועונש לכל אדם ואתם בהתאם להתנהגותו.

היסוד החשוב הזה עוד לא הוכח עד עתה במכות שהתייחסו לאומה המצרית באופן כללי. כאשר האומה כולה בראשות המלך משעבדת את עם ישראל הם נענשים, אולם יחס פרטני לכל אחד באשר הוא ובהתאם למידת התעללותו לא הוכח עד ים סוף. רק כאשר טבעו המצרים בים הם קיבלו את עונשם באופן אינדבידואלי. חכמינו לומדים משינויי לשון המקרא שהיו מן המצרים שטולטלו במים הסוערים בטרם הוטבעו לגמרי – כמו קש, אחרים כמו אבן ויש כמו עופרת. מידת הכובד ממהרת את הטביעה כמובן, והדימוי לקש מבטא את מקסימום הסבל בטרם הטביעה, לאחריו אבן ולאחריה עופרת. היחס המדורג הזה הוא לפי מידת האכזריות של כל אחד כלפי היהודים המעונים. יש להניח שבסולם זה היו דרגות נוספות ואלו רק דוגמאות אבל גם הן לבד מוכיחות את ההשגחה האישית.

בנוסף, על הפסוק 'וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים' המתבטא בלשון יחיד מפרשים חז"ל כי כאשר נפלטו המצרים מן הים – היה כל יהודי מכיר את המצרי שהעביד אותו ועינה אותו!!! היה בכך אלמנט של נקמה לה היו זקוקים כנראה כדי לזקוף את קומתם. (לא לחינם נאמר 'העושה לנו ניסים ונקמה בפרעה' הבה נתאר לעצמנו את פליטי המחנות רואים את הנקמה בנאצי המסויים שהתעלל בהם כיצד הוא נופח את רוחו בסבל – הרי זה היה שיקום רב ערך!). ושוב הוכחה ההשגחה הפרטית.

נמצא אם כן שהשלב המכריע של לימוד האמונה – בהכרת ההשגחה הפרטית, היסוד הזה נלמד רק עתה! ניתן לשער שההכרה הזו זעזעה את יתרו! השגחה פרטית לטוב ולמוטב, לשכר ולעונש הינה בעצם תפיסת החיים בהרגשה נעלית שלכל מעשה יש חשיבות, בורא עולם מתבונן במעשי על אף שאני אחד ממליארדי נבראים. כמה נפלא!

ובכן יתרו שמע על קריעת ים סוף והוא קלט את תפיסת החיים היהודית בכל עוצמתה. אולי גם לגויים יש רמה מסויימת של השגחה פרטית ואולי רק כאשר זה נוגע לעם ישראל – אבל בודאי שאצל אומות העולם באשר הן אין זו תפיסת החיים. ויתרו רצה להצטרף למערכת זו שמקיימת יחס אישי עם הבורא.

מלחמת עמלק

האנטי תיזה לתפיסת ההשגחה היא האומה העמלקית. הפרשנים מתייחסים רבות ללשונות המקרא ביחס לעמלק 'אשר קרך בדרך' לשון מקרה. גם המן הצאצא הבכיר שממשיך ללחום עם עם ישראל נוטה להתבטא בצורה זו הוא מספר למשפחתו וידידיו את כל אשר 'קרהו'. תפיסת העולם של עמלק היא מקריות ומזל, אין השגחה מכוונת אלא מזל ומקרה.

לאומה העמלקית אין סכסוך גבולות עם עם ישראל אבל היא באה ללחום נגד התפיסה שמתן תורה עומד לגלות בעולם – עמלק בא להנציח את תפיסת המקריות וללחום כנגד גילוי ההשגחה האלקית. לכן הוא נחשב כביכול לאוייב של האלקות 'מלחמה לה' בעמלק מדור דור' והוא מיועד לסילוק מעל במת האנושות. כאשר עם ישראל מנצח את עמלק – ובמיוחד אחרי המסר של קריעת ים סוף – מבין יתרו שהדרך הזו של אמונת ההשגחה הולכת להוביל את החיים – והוא ממחר להצטרף בחדוה הוא מצא את ביתו... הוא יודע שלכל יהודי יש אבא והוא רוצה להיות אחד מבניו!

תאריך: 16.01.2016

לתגובות: פקס 039601961 nhrh999@gmail.com

ישיבת מאור יצחק מושב חמד